

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Маргарита Христова Колева

за дисертационния труд на тема „**Интерактивни проекции на играта - драматизация върху социално-личностната интелигентност на 5-6 годишните деца**“ на

Изабела Валериева Стаматова,

представен за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика)

Актуалност на дисертационния проблем

Дисертационният труд на Изабела Стаматова е посветен на актуален за предучилищната наука и практика проблем, поради насочеността му към социално-личностното развитие на детето във възрастта на детството. Актуален, защото в основата на интерпретацията му е детската игрова дейност и чрез нейните ресурси се пледира за особен социален и интелектуален темп на личностно развитие на детето. Актуален още, защото както в традиционен, така също и в иновативен план детската игра винаги е била и ще бъде онзи социален и интелектуален проект, който провокира детето за участие и активност, за изява на потенциални възможности и за успешно позициониране в социума на детското общество.

Социално-личностната интелигентност на детето от предучилищна възраст е един от основополагащите фактори в процеса на детското развитие. Педагогическата интерпретация на този сложен, динамичен и нееднозначен феномен е от съществено значение, най-вече поради факта, че чрез педагогическия инструментариум може да осигури формално или неформално влияние и стимулиране на всеки негов компонент, при децата на различна възраст. В този смисъл е важно да се оцени стремежът и научната смелост на докторантката да изследва и предлага решения с педагогическа стойност на проблема за интелигентността, разглеждан и като един от доста спорните в научното пространство и то за възрастта на предучилищното детство.

Визия и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторант Изабела Стаматова съдържа общо 256 страници и 238 страници приложения. Основният текст е илюстриран с 17 схеми, 14

таблици, 48 диаграми и 2 фигури. Използваната литература включва 178 заглавия, от които 58 са на кирилица, 113 на латиница и 7 интернет източника. Приложението включва 45 приложения, 105 таблици, 244 диаграми, 144 илюстрации и 41 интернет източника. Трудът е структуриран в увод, четири глави, заключение и приложение.

Научна определеност на дисертационния труд

В постановката на проблема авторката последователно, коректно, с определена конкретност и логика, и като се основава на утвърдени в научното пространство автори, представя своето разбиране за основните акценти на изследването си – за предучилищното детство, определено „най-важният период от човешкия живот“, с „ключово място в жизнения път на личността“, като център на „сериозни постижения и важни психични новообразувания“; за личностното развитие на детето и ролята на средата в този процес; за игровата дейност и нейното безрезервно влияние върху всеки процес от детското развитие, възпитание и социализация; за интелигентността като феномен на развитието – детайлно и с вещина, Изабела Стаматова е представила, синтезирала и обобщила научните постижения относно интелигентността в цялото ѝ многообразие. В този план тя заявява като основна своята теза „на основание изведените емоционална, социална, интер - и интраперсоналната интелигентност и техният по общ анализ, както и на основание анализа и синтеза върху съставляващите ги компоненти, може да се предположи, че е възможен процес на обединение, поради наличието на взаимодопълване и съвпадение на сфери на влияние. В този контекст е появата на изведеният в разработката термин - „социално-личностна“ интелигентност на детето от предучилищна възраст.

Особено място във въвеждащата част на труда е отделено на играта - драматизация и връзката ѝ с образователния театър. В контекста на тази връзка е и индикираният от авторката компонент, условно наречен „**интерактивна проекция**“ с функцията да обогатява и стимулира игровата дейност на децата и тяхната съвместната активност на участници и публика в конкретната игра - драматизация.

Налага се мнението, че авторката на дисертационния труд още в началото на разработката прави успешен опит за качествен анализ на теорията по изследваната проблематика. Това е позволило точността и конкретността на изведения апарат на изследването – обект и предмет, цел, научно предположение и задачи, комплексна изследователска методика, методи за обработка на резултатите, които приемам за научна обосновани, обективни и постижими. Те регламентират логиката на

научното изложение в дисертационния труд и позволяват значимост на осъществените изследвания и получените резултати.

Съдържателни акценти на дисертационния труд

В първа глава „Аспекти на социално-личностното развитие на детето от предучилищна възраст“ докторантката Изабела Стаматова прави обстойно представяне и анализ върху спецификата, динамиката, противоречията и постиженията в процеса на социално-личностното развитие на детето. Представен е психолого-педагогическият профил на детето от предучилищна възраст. Вниманието на авторката е насочено към основните теории, свързани с интелигентността като цяло и възгледите, разглеждащи я като обща и множествена. Оформена е концепция позволяваща ползване на понятието „социално-личностна“ интелигентност.

Втора глава „Играта-драматизация – водеща дейност и фактор за социално-личностната интелигентност“ е посветена на многообразието от тези и постановки относно детската игра и приоритетно на играта - драматизация. Приносен момент в тази глава е опитът за систематизиране и на класическите и динамичните теории за играта, което е позволило схематично представяне на всички представители и научни направления, изследващи играта. Анализът върху играта - драматизация е задълбочен, представени са всички нейни значими параметри и възможности за разгръщане с цел влияние върху активното детско развитие. Приемам заявеното в автореферата - открити са спецификите на играта-драматизация, чрез които тя влияе върху емпатията, социализацията, работата в екип, общуването и алтруизма, приети от докторантката като компоненти на социално-личностната интелигентност на детето от предучилищна възраст. С необходимото равнище на компетентност Изабела Стаматова коментира Образователния театър и възможностите за пренос на основни негови ресурси върху играта-драматизация. Това е дало основание за интерпретация на т.нар. интерактивни проекции на играта-драматизация върху процеса на социално-личностна интелигентност на детето от предучилищна възраст (5-6-годиши).

Трета глава на дисертационния труд представя проведените чрез 17 диагностични методики и методът контент-анализ, констатиращите изследвания, визиращи многоаспектната характеристика на социално - личностната интелигентност на 5-6-годишните деца. Подробно е представена организацията на изследователския процес. В смисъла на необходимата определеност и с цел конкретика на изследователските процедури Изабела Стаматова извежда **Теоретичен модел на социално-личностната интелигентност**, като акцентира върху групата от компоненти (емпатия, общуване –

вербално и невербално, работа в екип, социализация, алтруизъм) с водещо място в процеса на идентифициране равнището и динамиката на проявление на изследваното явление. Именно в тази насока чрез конструирана комплексна изследователска методика са разгърнати констатиращите изследвания с избрания контингент 5-6-годишни деца от различни населени места и детски градини. Самото изследване е осъществено коректно, а резултатите от него са обективни и надеждни с цел оформяне на изводи. Диагностичните процедури са адаптиране за деца от предучилищна възраст. Чрез резултатите от тяхното приложение авторката оформя визията на социално-личностната интелигентност на изследваните 5-6-годишни деца – специфика на неговата емоционалната сфера, на ролята на социалната сфера, характеристика на Аз-ът на детето.

От значение за разработката е изследователската процедура чрез метода контент-анализ, приложен към български и чуждестранен педагогически печат - извадката включва 2 списания от българския периодичен печат, 8 списания от чуждестранния периодичен печат – 4 списания от периодичния печат на английски език и 4 - на руски език. Изследваният период е с продължителност 8 години като обхваща публикациите от 2005г. до 2012г., което дава информация на авторката за популярността и основните защитавани тези по разглежданата проблематика.

Обобщените данни и изводи предпоставят смисловата обусловеност на следващите етапи на изследователската дейност на докторант Изабела Стаматова.

Структурно-функционалният модел на интерактивните проекции на играта-драматизация върху социално-личностната интелигентност на 5-6-годишните деца е представен и операционализиран в четвърта глава на разработката. Заслужават внимание идеите на авторката, вложени в опитната работа. Обстойно и аналитично е разкрита същността на интерактивните проекции на играта-драматизация, оформен и анализиран е схематичния модел на играта-драматизация с включените в нея елементи от образователният театър, диференцирани са стъпките за осъществяване процеса на апробиране на научните предположения на докторантката, предложен е модел за подбор на сюжети за драматизация, достъпни за деца от предучилищна възраст. В смисъла на обобщение определям, че опитната работа на докторант Изабела Стаматова с децата от експерименталните групи има съществена приложна стойност за педагогическата практика в детските градини и в двете си значения – като възможност за обогатяване компонентите на играта - драматизация и като предпоставка за участие, активност и развитие на творческото мислене на децата на съответната възраст.

Контролните изследвания, насочени към разкриване особеностите и прогностичната значимост на осъществената опитно-експериментална дейност, статистическата обработка на данните от изследването чрез използването на програмата SPSS и резултатите от тези процедури еднозначно определят актуалността и значимостта на проведеното дисертационно изследване. Категоричен в този смисъл е изводът – целта и задачите на изследването са решени, а научното предположение е доказано.

Автореферат

Представеният автореферат синтезирано в основни параметри представя същността, структурата, съдържанието и резултатите от научното изследване. Той отговаря на изискванията за подобна разработка и се приема за документ, неразделна част от дисертационния труд. Приемам неговото структура и съдържание.

Приноси

Обстойният анализ на дисертационния труд на Изабела Стаматова и постигнатите резултати са основание за приемане на конкретните приносни моменти, а именно:

- Представен е обстоен качествен анализ върху теоретичните постановки относно феномена „интелигентност“ и на тази основа е изведено понятието „социално-личностна“ интелигентност.
- Конструиран е Теоретичен модел на социално-личностната интелигентност и са изведени основните ѝ компоненти. Идентифицирани са структурно-съдържателните им характеристики и специфики, които са изследвани чрез научно обоснована комплексна изследователска методика.
- Представен е Структурно-функционален модел на интерактивните проекции на играта-драматизация върху социално-личностната интелигентност на 5-6-годишните деца.
- Разработена е педагогическа технология, осигуряваща операционализиране на всеки от компонентите ѝ, позволяващо актуално, стимулиращо и обогатяващо взаимодействие на различни равнища (педагог-деца, деца-деца, дете-деца) с влияние върху социално-личностната интелигентност на 5-6-годишните деца от експерименталните групи.
- Експериментално и статистически доказани са възможностите на интерактивните проекции на играта-драматизация за стимулиране и обогатяване на социално-личностната интелигентност на 5-6-годишните деца, по отношение на компоненти като емпатия, социализация, работата в екип, общуване и алтруизъм.

Заклучение

На основание качествата на представения дисертационен труд, неговата научна и приложна значимост за предучилищната педагогика и практика давам *положителна оценка* и предлагам на членовете на Научното жури да се присъди на Изабела Валериева Стаматова образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1.Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Теория на възпитанието и дидактика (Предучилищна педагогика).

Проф. д-р Маргарита Колева

